

Nr 167

Av herr Källstad m. fl., angående det studiesociala stödet.

(Lika lydande med motion nr 129 i Första kammaren)

Vid förra årets riksdag fattades beslut om en omfattande upprustning av det studiesociala stödet till den studerande ungdomen. Vi har inte för avsikt att f. n. på nytt ta upp den studiesociala frågan i hela dess vidd, vilken bl. a. omfattar det viktiga problemet om rätt till avdrag vid beskattning för amortering av studieskuld. Vi vill dock fästa uppmärksamheten på några viktiga delområden i problemkomplexet.

Fria läroböcker

Reformen på det direkta studiestödets område bör snarast kompletteras med en förbättring av det indirekta studiestödet och främst då införandet av fria läroböcker på gymnasium och fackskola. Ett införande av fria läroböcker i samband med övergången till det nya gymnasiet och fackskolan skulle bidra till att rasera de socialt betingade studiehinder som fortfarande föreligger.

I diskussionen om fria läroböcker bör ihåggkommas att lärobokskostnaderna för närvarande inte är jämnt fördelade över hela en gymnasists studietid. De är störst när eleven börjar i första ring och är även i fortsättningen i huvudsak koncentrerade till terminsstarterna. Det rör sig också om rätt stora belopp som den studerandes familj tvingas att betala. Kostnaderna för de läroböcker (exkl. lexika) som måste anskaffas vid studier i gymnasiets första ring har t. ex. beräknats till ca 175 kr.

Vi vill uttala ett kraftigt principiellt förord för införandet av fria läroböcker på fackskola och gymnasium. Emellertid måste viktiga problem som avvägning mellan s. k. gåvo- och läroböcker samt statsbidragens storlek bli föremål för utredning innan det är möjligt att genomföra en sådan reform. I samband med reformeringen av de gymnasiala skolorna uttalade särskilda utskottet med anledning av motioner från vårt håll att frågan om en sådan utredning bör prövas i lämpligt sammanhang. Vi vill understryka vikten av att en sådan utredning snarast kommer till stånd.

I jämförelse med de stora belopp som samhället satsar på det direkta studiestödet (1965/66 förslagsanslag 415 milj. kr.) skulle införandet av fria läroböcker vara en relativt sett väsentligt mindre kostnadskrävande reform.

Resebidrag för inackorderade elevers hemresor

Det nu gällande studiehjälpsreglementet innefattar — till skillnad från de bestämmelser som gällde tidigare — inte någon möjlighet att ge bidrag

till inackorderade elevers hemresor under terminen. Den kategori som studiehjälpsreglementet omfattar består till största delen av så unga människor att kontakten med hemmet och det stöd som föräldrarna utgör i de flesta fall är av utomordentligt stor betydelse. Även de inackorderade eleverna bör därför enligt vår uppfattning beredas tillfälle att regelbundet besöka sina hem. Tyvärr är det inte möjligt för oss att nu ta ställning till frågan om hur ett resebidrag för här berörda grupp bör konstrueras. Vi anser dock att nästa års riksdag bör föreläggas förslag till bidragssystem som gör det möjligt för inackorderade elever att sex gånger per läsår besöka sina hem.

Det inkomstprövade tillägget i studiehjälpsreglementet

Det inkomstprövade tillägget som regleras i § 13 studiehjälpsreglementet har utformats så att en inkomstökning med något mer än 100 kr. i vissa fall leder till ett bortfall av 225 kr. i inkomstprövat tillägg. En så starkt markerad tröskeeffekt är olycklig, och vi vill därför förorda införandet av supplementärbestämmelser av innebörd att reduktion av tillägget ej skall ske med mindre än att inkomsten ökat med minst 500 kr.

Studiestöd till studerande som kompletterar studentbetyg

En elevkategori har kommit att falla mellan studiehjälpsreglementets och studiemedelsförordningens tillämpningsområden, nämligen studerande som efter avlagd studentexamen eller motsvarande önskar komplettera sina studentbetyg före påbörjandet av de postgymnasiala studierna. För närvarande kan dessa inte komma i åtnjutande av vare sig studiemedel enligt studiemedelsförordningen eller studiehjälp enligt studiehjälpsreglementet.

Komplettering av studentbetyg förekommer ofta för att korrigera ett linjeval i gymnasiet som inte leder fram till den av individen vid en senare tidpunkt önskade utbildningen. Av många skäl är det angeläget att samhället beredes rimliga möjligheter till förändring av studieinriktning vid övergång från gymnasiala till postgymnasiala studier. Respekten för individens rätt till önskad utbildning och samhällsnytta talar båda för detta.

Sveriges förenade studentkårer har i skrivelse till ecklesiastikdepartementet begärt att de kompletteringsstuderande skall infogas i något av de existerande studiesociala systemen, företrädesvis studiemedelssystemet. Härför talar bl. a. att kompletteringsstudierna i regel bedrivs på universitetsort och att de kompletteringsstuderande vad beträffar både ålder och studiesocial miljö oftast befinner sig i samma situation som studerande, vilka efter gymnasieutbildning fortsätter direkt till gymnasium eller högskola. Anknytningen till föräldraekonomin har i de flesta fall upphört.

Vi ansluter oss till SFS uppfattning och föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att nästa års riksdag föreläggs förslag till inordnande av de kompletteringsstuderande i något av de studiesociala systemen, företrädesvis studiemedelssystemet.

Studiemedel till elever vid de fria kristna samfundens teologiska seminarier och liknande utbildningsanstalter

Det nya studiemedelssystemet har konstruerats utifrån principen att samhällets stöd skall vara neutralt och att någon åtskillnad mellan olika grupper av studerande inte bör göras efter försök till bedömning av utbildningens värde, förekomst av examina o. d.

Vi vill fästa uppmärksamheten på att skolöverstyrelsen enhälligt har förordat att det nya studiemedelssystemet även skall omfatta studerande vid de fria kristna samfundens teologiska seminarier och liknande utbildning med fast studiegång. Den prövning som här måste ske kan vara av samma slag som den som sker beträffande studieförbunden.

Enligt vår mening bör elever vid de fria kristna samfundens teologiska seminarier erhålla studiemedel enligt studiemedelsförordningen.

Det inkomst- och behovsprövade tillägget för barn med frånskilda föräldrar

De inkomst- och behovsprövade tilläggen i studiehjälpsreglementet är vad gäller barn till frånskilda föräldrar, där vårdnadshavaren ej är omgift, knutna till de frånskilda makarnas sammanlagda inkomster. I samband med införandet av det behovsprövade tillägget framhölls både från studiehjälpsutredningens och departementschefens sida att detta tillägg främst var avsett för barn till ensamstående föräldrar.

Mot denna bakgrund ter sig behandlingen av barn till frånskilda föräldrar märklig. Trots att barnet endast tillhör vårdnadshavarens hushåll och oberoende av om något underhållsbidrag från den tidigare maken utgår anses barnets ekonomiska situation böra prövas med hänsyn tagen till *båda* föräldrarnas sammanlagda inkomst. Om modern t. ex. har vårdnaden om barnet och själv bara har en liten inkomst och därtill ett knappt tilltaget underhållsbidrag från fadern att leda och försörja sitt barn på, kan den frånskilde mannens inkomst beröva barnet rätt till inkomst- och behovsprövad studiehjälp.

Det nuvarande systemet skapar också administrativa problem. De tjänstemän som handlägger dessa ärenden får ägna stor tid åt att försöka utröna inkomsterna hos de frånskilda makar som inte har vårdnaden om barnen.

Enligt vår mening bör — förutom vad som gäller den studerandes egna eller makes inkomster — endast vårdnadshavarens ekonomiska situation ligga till grund för inkomst- eller behovsprövat tillägg.

Resetillägg i studiehjälpsystemet

Resetillägg enligt studiehjälpsreglementet utgår när avståndet mellan skolan och elevens bostad är mer än 6 km fågelvägen alternativt 10 km färdvägen. Detta system är ett försök att mot varandra väga kraven på administrativ enkelhet och på rättvisa i stödet åt skolungdom med lång res-

väg. I den praktiska tillämpningen är det emellertid tveksamt om de nu gällande bestämmelserna uppfyller dessa krav.

Med nuvarande system måste i många fall både elevens färdväg och fågelväg till skolan uträknas, vilket skapar administrativa problem. Vidare är de elever som bor på ett avstånd från skolan som fågelvägen är kortare än 6 km men ändå har relativt lång resväg, t. ex. 8 km, missgynnade. Under riksdagsbehandlingen år 1964 av det studiesociala förslaget framkom — bl. a. från vårt håll — vissa farhågor för att resetilläggets konstruktion ej skulle tillgodose kraven på effektivitet och rättvisa. Vi vill därför betona vikten av att skolöverstyrelsen med särskild uppmärksamhet följer denna fråga under systemets inledningskede.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att nästa års riksdag föreläggs förslag till bidrag inom studiehjälpssystemets ram som gör det möjligt för inackorderade elever att sex gånger per läsår besöka sina hem,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte ge till känna vad i motionen anförts beträffande det inkomstprövade tillägget i studiehjälpssystemet,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att förslag föreläggs riksdagen i syfte att inordna de kompletteringsstuderande i något av de studiesociala systemen, företrädesvis studiemedelssystemet,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att förslag föreläggs riksdagen i syfte att inordna elever vid de fria kristna samfundens teologiska seminarier i studiemedelssystemet,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära utredning och förslag till 1965 års vårriksdag om sådan ändring av studiehjälpsreglementet att — i fall där vårdnadshavaren ej är omgift — rätten till inkomst- och behovsprövat tillägg för barn till frånskilda föräldrar icke påverkas av icke-vårdnadshavarens ekonomiska situation,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte ge till känna vad i motionen anförts beträffande resetillägg i studiehjälpssystemet.

Stockholm den 25 januari 1965

Thorvald Källstad

Sigvard Larsson

Olle Westberg

Cecilia Nettelbrandt

Folke Nihlfors

Brita Elmén

Daniel Wiklund